

La Selva, comarca de l'aigua

← Francesc Alemany i David Pavón →

Parlar d'hidrografia a la comarca de la Selva és parlar del Ter i de la Tordera, dels dos cursos fluvials bàsics que estructuraven la pràctica totalitat de la xarxa hídrica de la demarcació. Ambdós, amb les seves conques respectives, tenen un paper determinant a l'hora de definir les relacions que s'estableixen entre societat i medi. Tenint en compte aquest punt de partida, al llarg del text es farà una aproximació als aprofitaments i recursos que se n'obtenen, incidint sobretot en les seves singularitats. Pel cas del Ter el tema s'abordarà des de la perspectiva de la gran obra hidràulica ubicada dins els límits de la comarca, però tenint en compte que el seu abast transcendeix l'escala regional i que els recursos que proporciona, respecte a la Selva, són més de passada que d'estada. En canvi, quant a la Tordera, s'incidirà més com a conca, els recursos i explotació de la qual reverteixen de manera molt més directa dins la comarca i àrees veïnes com el Vallès Oriental i l'Alt Maresme. En darrer terme es farà esment d'algunes de les problemàtiques i contradiccions que comporta la gestió d'un recurs tan valuós com l'aigua.

La xarxa hidrogràfica

Hidrogràficament, la comarca de la Selva forma part de les dues conques principals, les dels rius Ter i Tordera. Pel que fa a la del Ter, comprèn la meitat nord de la Selva. El riu Ter travessa el massís de les Guilleries formant un congost de prop de 30 km en línia recta, profundament encaixat en direcció O-E. També els seus afluents han ajudat al modelat del relleu que avui coneixem, entre els quals destaca la riera d'Osor, que neix a prop de Sant Hilari. Un cop superada l'embocadura de les Guilleries al Pasteral, el Ter entra a la

plana, i abans de penetrar al Gironès rep altres afluents, com el riu Brugent, prop d'Amer. La depressió de la Selva, al nord, és vertebrada per l'Onyar, un dels afluents del Ter més coneguts i que neix als primers contraforts de les Guilleries, dins el municipi de Brunyola. A l'Onyar hi convergeixen un reguitzell de rieres i recs que complementen la recollida d'aigües d'aquest sector de la depressió, tot i que majoritàriament discorren, administrativament, dins el Gironès. A la Selva tan sols trobem alguns torrents i la riera de Bagastrà.

La part occidental i meridional de la comarca, en canvi, és drenada per la conca hidrogràfica de la Tordera. La Tordera és un curs mig vallesà, mig selvatà i un xic maresmenc. Tot i que el seu naixement al Montseny té lloc fora de la comarca estricta, dos dels seus afluents fonamentals tenen un pes determinant en la configuració hidrogràfica de la Selva: d'una banda la riera d'Arbúcies i de l'altra la riera de Santa Coloma. Tant és així que entre les dues subconques que estructuraven les rieres respectives sumen el 44,17% del territori selvatà (439,7 km²). Cal remarcar específicament el cas de la riera de Santa Coloma, l'afluent més important de la Tordera, que drena el cor de la plana selvatana, amb 324,1 km², el 32,56% de la demarcació. Hi desemboquen altres rieres d'ordre menor, com les de Santa Maria o de Massanes. Pel que fa a la plana selvatana s'ha de dir que, per la seva manca de pendent, el seu fons presentà, històricament, un fenomen d'endorreisme o d'estancament de les aigües que hi arribaven a través de diverses rieres. Això propicià la formació de l'estany de Sils, que fou dessecat definitivament, per motius sanitaris i econòmics, a mitjan segle XIX, amb la construcció de la sèquia de Sils. Aquesta sèquia condueix les aigües des dels terrenys ocupats per l'antic estany fins a la propera riera de Santa Coloma, que, al seu torn, acaba per desguassar les aigües a la Tor-

Planta potabilitzadora d'aigües de l'Alt Maresme (Palafolls).

dera. De totes maneres, en moments d'intenses precipitacions encara reapareixen les reminiscències d'aquell antic estany. Encara és possible trobar algunes àrees de vegetació d'aiguamolls, malgrat que majoritàriament ha estat substituïda per plantacions rícoles de pollancre i plàtans. Una altra zona humida ja desapareguda que respondria a la mateixa gènesi que l'estany de Sils és la propera i més petita de Riudarenes.

La Tordera és un riu d'uns 54 km de longitud que, després de rebre el conjunt de rieres provinents tant del Vallès com del Maresme i de la Selva, desemboca a la Mediterrània al límit entre aquestes dues darreres comarques creant un delta d'uns 8 km², delimitat per les poblacions de Blanes (Selva) i Malgrat de Mar (Maresme).

Finalment, pel que fa a la distribució hidrogràfica, la façana litoral de la comarca s'estructura a partir d'una sèrie de petites conques independents vertebrades per curtes rieres que neixen a la Serralada Litoral i que desemboquen directament al mar. Alguns exemples serien les rieres de Tossa, de Can Lloranes, de Lloret o d'en Passapera. En conjunt uns 80 km², que vindrien a representar al voltant del 8% de la superfície de la comarca.

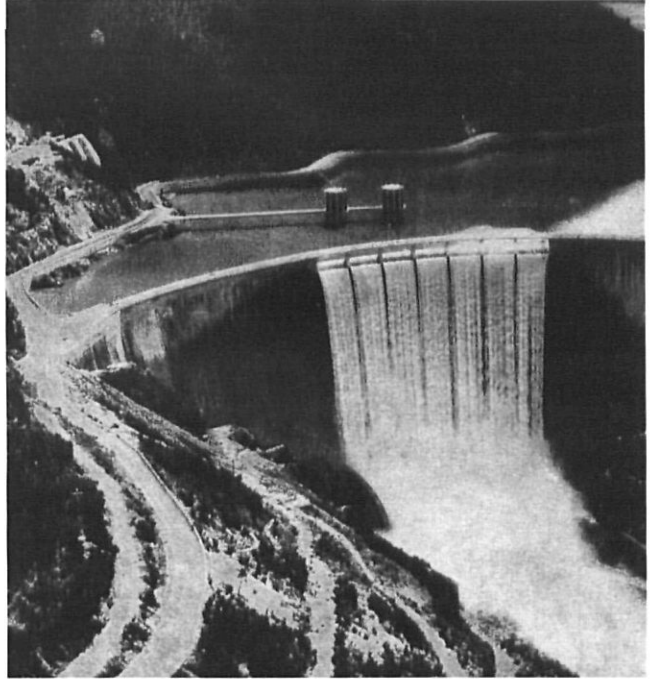
El riu Ter i la seva obra hidràulica a la comarca

Per dimensions, el riu que té un aprofitament de major abast és el Ter, que pot ser considerat a escala regional. La finalitat d'aquests aprofitaments és ben variada i va des de l'abastament d'àrees urbanes fins al regadiu, passant per la producció d'energia hidroelèctrica, etc., a part de la pròpia regulació del cabal del riu. Per la seva configuració orogràfica, bona part de les màximes realitzacions d'obra hidràulica per fer possible els grans aprofitaments del Ter se situen a la comarca. En efecte la presència d'un congost llarg i profund com el de les Guilleries al nord de la Selva i a cavall d'Osona ha fet que, ja des de la segona meitat del segle XIX, el paratge fos descobert per a l'execució de grans embassaments per emmagatzemar i regular les aigües del riu. A tal efecte es van redactar els primers projectes, enormement ambiciosos, que tenien per objectiu la construcció de preses a diversos punts del congost. Es podrien esmentar, entre d'altres, els promoguts per Feliu Borrell, el 1857, anomenat *Canal del Norte de Cataluña* i que, a partir de la construcció d'un embassament al Pasteral, preveia el traçat d'un canal navegable des d'aquest indret fins a Roses; també el concebut per Manuel Duran, l'any 1882, per tal de dur aigua fins a Barcelona per mitjà de quatre embassaments fets al congost. De tot plegat ens ha restat, com a principal realització, el complex hidràulic conegut com a Sistema Sau-Susqueda-el Pasteral, el qual està constituït per dos grans embassaments (Sau i Susqueda) i per un altre molt més reduït (el Pasteral). Tant Susqueda com el Pasteral se situen ja dins la Selva, i aquest últim, finalitzat l'any 1894, fou el primer salt d'aigua important construït a les Guilleries. La seva funció havia de ser la producció d'energia elèctrica per a la nova indústria tèxtil Burés, assentada a Anglès, i els regadius de la zona. Fins a l'acabament de l'embassament de Sau, 70 anys després, el Pasteral fou l'obra hidràulica més destacada del Ter, amb una paret de 154 m de llargada i 20 m d'alçada.

Però l'obra més colossal de tot el sistema hidràulic és l'embassament de Susqueda, situat entre els termes municipals d'Osor, Susqueda i Sant Hilari. L'any 1959 es va reconsiderar l'aprofitament del Ter a la zona de les Guilleries davant la possibilitat d'utilitzar la seva regulació, no tan sols per assegurar la dotació

del regadiu de 50.000 ha a la província de Girona, sinó per atendre amb un cabal de fins a $8\text{m}^3/\text{s}$ la important obra del nou abastament d'aigua a la creixent àrea urbana de Barcelona i rodalies. Segons Arturo Rebollo, enginyer redactor del projecte de Susqueda, per fer possible això era necessària la construcció d'un gran embassament que permetés la regulació hiperanual del riu, més encara quan les obres de la presa de Sau es trobaven en un estat avançat i no resultava viable modificar-la. Amb la construcció de Susqueda, per part d'Hidroelèctrica de Catalunya, es consolidà la rellevància hidràulica del Ter i el complex de les Guilleries esdevingué un veritable sistema unitari. Susqueda es bastí entre 1963 i 1968, i des del començament fins al final fou objecte d'una agitada controvèrsia entre la societat gironina, tant a causa de la seguretat que oferiria l'atreuït disseny de l'obra (paret amb forma de clova d'ou) com per motius econòmics (repercussions que podia tenir sobre la indústria i el regadiu la desviació d'una part de recursos hídrics del riu cap a Barcelona). El pantà emmagatzema un total de 233 hm^3 (és el quart en capacitat de Catalunya), la presa té una alçada de 135 m (la segona del país) i la longitud de la volta de coronació és de 360 m (ocupa el sisè lloc).

Arran de la construcció de Susqueda, Hidroelèctrica de Catalunya arribà a un acord amb els propietaris del Pasteral per créixer en sis metres l'alçada de la presa, la qual cosa havia de permetre incrementar la capacitat de l'embassament en $1,5\text{ hm}^3$ i produir 35 milions de kWh. Actualment la funció primordial de la presa és la d'actuar com a contraembassament dels salts de Sau i Susqueda, amb la finalitat de lliurar al Ter un cabal pràcticament constant. Al marge dret del riu, a tocar de la presa, s'hi van instal·lar els mecanismes de captació d'on surt la derivació d'aigua del Ter per a l'abastament de Barcelona, que va entrar en funcionament el 1968. Des del Pasteral fins a la planta de tractament d'aigües ubicada a Cardedeu (Vallès Oriental), la Selva és travessada per una conducció soterrada de 56 km de longitud, 2,80 m d'amplada i 3,15 m d'alçada (Latorre, 1995). Aigües avall i molt a prop de la presa anterior (coneguda tècnicament com a Pasteral I) es troba encara un petit embassament que rep el nom de Pasteral II, construït a final dels anys 60. Des d'allà es fa la conducció d'aigües per abastir Girona, Salt i Sarrià de Ter.

Perspectiva general de l'embassament de Susqueda.

A més de les conduccions per proveir part de la regió metropolitana de Barcelona i de l'àrea urbana de Girona des del Ter, més modernament també hi parteixen les conduccions cap a la Costa Brava centre. Davant la demanda creixent del consum d'aigua dels municipis turístics del centre de la Costa Brava, les seves captacions dels aqüífers a partir de pous es trobaven als límits de les possibilitats i ja s'havien arribat a produir restriccions temporals a començament dels anys 80. Així, s'encetaren tot un seguit d'estudis per resoldre el problema. Després de treballar amb diverses hipòtesis s'optà per portar l'aigua amb una canalització que havia d'iniciar-se a Montfullà (Bescanó), on hi ha la connexió a l'embassament del Pasteral II, la planta potabilitzadora de Girona, Salt i Sarrià. Des de Montfullà la canonada havia de passar per Fornells de la Selva i, seguint l'antiga via del carrilet de Sant Feliu a Girona, per Quart i fins a Castell-Platja d'Aro. Les obres s'executaren, entre 1991 i 1992, per la Junta d'Aigües, amb aportació econòmica dels ajuntaments beneficiaris, i entrà en funcionament l'abril de 1993, en què es van enllestir les connexions amb les xarxes municipals. Des d'aleshores aporta,

anualment, uns 3,2 hm³ d'aigua a Santa Cristina, Sant Feliu de Guíxols, Castell-Platja d'Aro, Calonge, Palamós, Llagostera, Cassà de la Selva i Llambilles (Dalmau, 2001).

Per tant, es pot considerar que, a partir del complex hidràulic bastit al llarg d'aquest sector de la Selva, es produeix l'abastament d'aigües cap a les zones més diverses. S'hauria d'afegir, a més, la producció d'energia elèctrica de les centrals de Susqueda i del Pasteral, i el regadiu practicat aigües avall del Pasteral.

La Tordera i la seva conca com a recurs hídic

La conca de la Tordera abasta diverses comarques prelitorals i litorals catalanes, entre les quals una part força important de la Selva, ja que disset dels vint-i-sis municipis de la comarca queden inclosos a la xarxa hidrogràfica d'aquest riu.

Per a un correcte estudi del repartiment dels recursos hidrològics de la Selva a la conca de la Tordera cal tenir molt en compte el pes específic de part del Vallès Oriental, al curs alt del riu, i de l'Alt Maresme al curs baix. Aquesta concepció global es justifica pel fet que, fins ara, aquesta conca gestiona autònomament els seus recursos sense dependre d'altres conques hidrogràfiques.

Pel que fa als municipis exclusivament selvatans, no és fàcil trobar una homogeneïtat que ajudi a establir pautes comunes de l'explotació de l'aigua. Així doncs, cal diferenciar molt bé entre el sector més proper al massís del Montseny-Guilleries, les precipitacions del qual alimenten el riu, la plana central de la comarca i el sector costaner que queda inclòs a la Costa Brava més meridional. Aquestes diferències que esmentem estan justificades per una sèrie de dades que il·lustren les diverses realitats de la comarca en general, tant a nivell demogràfic com socioeconòmic.

El creixement demogràfic

En l'aspecte demogràfic, els disset municipis inclosos a la conca torderenca sumen un total de 105.000 habitants dels quasi 120.000 que totalitza la Selva en l'últim padró del 2001. Aquesta població, però, no està repartida homogeniament, ja que Blanes, Lloret i Tossa de Mar aporten en conjunt més de 57.000 habitants

a la xifra total, el que representa més d'un 55% dels habitants del municipi dependents de la conca de la Tordera i un 48% del total de la comarca. Aquesta distorsió encara es veu més agreujada en èpoques estivals, tal com comentarem més endavant.

Pel que fa a la resta dels sectors, l'àrea més propera al massís del Montseny-Guilleries representa un 16% de la població (Arbúcies, Breda, Riells i Viabrea, Sant Feliu de Buixalleu i Sant Hilari Sacalm), mentre que el sector central (Fogars de la Selva, Caldes de Malavella, Hostalric, Massanes, Maçanet de la Selva, Riudarenes, Santa Coloma de Farners, Sils i Vidreres) aporta quasi un 30% del total d'habitants dels municipis dependents de la conca de la Tordera.

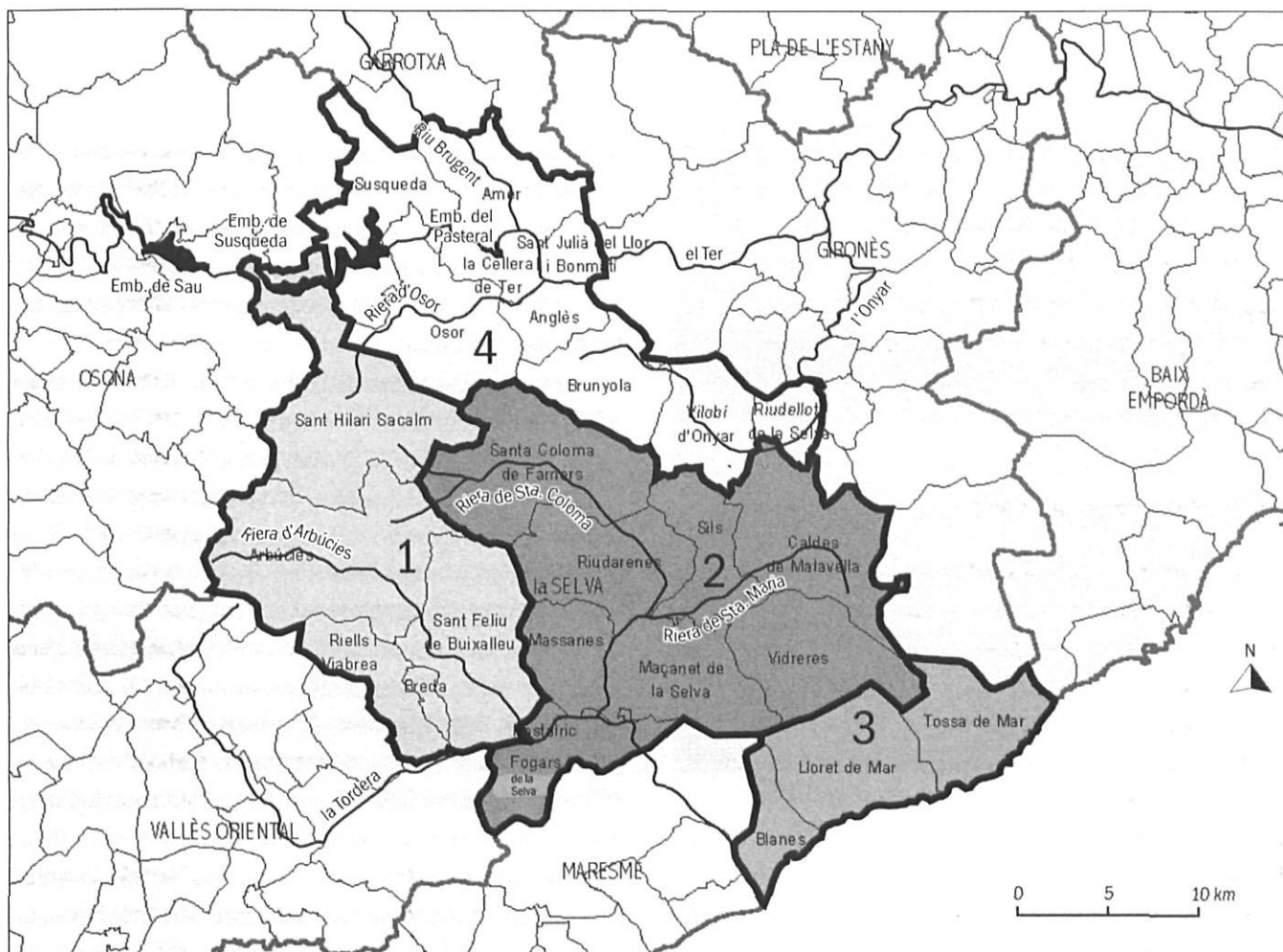
És evident doncs, que els consums d'aigua de boca il·lustraran aquesta distribució demogràfica actual, i és el sector litoral el que tindrà majors dificultats a l'hora de proveir els seus habitants. Aquestes dades queden abonades per l'evolució demogràfica dels últims anys; així, mentre que el 2001 hi havia empadronades 105.011 persones a l'àrea torderenca de la Selva, al padró de 1998 la xifra era de 94.263 persones, la qual cosa representa un augment de 10.327 persones (l'11,4%). D'aquest increment, però, 7.000 queden incloses en el sector litoral, fet que indica que l'evolució demogràfica de la comarca es dirigeix cap a l'augment progressiu dels desequilibris.

L'impacte del sector turístic

Hi ha altres aspectes de tipus socioeconòmic, com l'activitat en dos sectors clau, el turisme i la construcció, que també aporten dades força interessants al paper de l'aigua com a recurs, així com a l'estructura de la comarca en general.

Pel que fa al turisme, la situació de desequilibri que identificàvem entre els municipis dependents de la conca de la Tordera i els del Ter en el cas de les dades demogràfiques s'agreuja encara més. Les xifres obtingudes de l'Institut Català d'Estadística (IDESCAT) per a l'any 2000 indiquen un total de 45.246 places hoteleres a la comarca de la Selva, de les quals més de 43.000 corresponen al sector litoral de la Selva (més del 95% del total comarcal). Cal afegir-hi les xifres corresponents a les places de càmpings, que també tenen el mateix comportament: 19.627 places per al total de la

Àrees de consum hídic dependents de la conca hidrogràfica del riu Tordera a la comarca de la Selva

- 1** Sector de muntanya **2** Sector central **3** Sector litoral **4** Àrea d'influència de la conca hidrogràfica del riu Ter

comarca, amb 19.250 concentrades als municipis costaners (més d'un 98%). Sumant aquests dos valors s'obté una aproximació a la capacitat turística dels municipis de la Selva pertanyents a la Cota Brava, valor que arriba a quasi 65.000 potencials residents, que coincideixen amb l'època de major dèficit de recursos hídrics, producte del règim de precipitacions marcadament mediterrani i de les altes temperatures estivals. Cal tenir en compte que a aquests càlculs faltaria afegir-hi tot el referent a segones residències i apartaments de lloguer, que podria significar triplicar les xifres abans calculades. Si a aquesta dada hi sumem els empadronats obtenim un pic màxim de quasi 300.000 potencials consumidors d'aigua a la Selva, dels quals més de 270.000 s'han de localitzar als municipis dependents de la conca de la Tordera, i més concretament al sector litoral (Selva, Lloret de Mar i Tossa de Mar).

El creixement urbanístic

El sector de la construcció és un altre indicador excel·lent del creixement urbanístic en general i de les previsions sobre consum d'aigua en concret. Així doncs, si observem les dades referents als projectes visats els últims quatre anys, el ritme de creixement ha estat espectacular. Des del 1998 i fins al 2001, s'han visat als col·legis d'aparelladors un total de 10.000 projectes a la Selva, segons l'IDESCAT, dels quals 9.620 corresponen als municipis inclosos a la conca torderenca (més d'un 96%). És clar, doncs, que la realitat, i per tant la problemàtica sobre el recurs hídic que se'n derivi, reflectirà fortes diferències entre els municipis d'aquesta conca i els de l'àrea del Ter. En concretar per sectors els resultats adquireixen majors cotes de desequilibri.

Construcció de la planta dessalinitzadora de la Tordera (Blanes), la primera de tot Catalunya.

D'aquests 9.620 projectes, més de 6.500 es localitzen al sector litoral de la comarca (65% del total comarcal).

Altres sectors implicats

El que s'ha comentat fins ara evidencia una clara concentració de demanda hídrica als municipis de la conca torderenca, i molt concretament al sector litoral, tant pel que fa a qüestions demogràfiques com al sector turístic i al creixement urbanístic. Hi ha, però, altres sectors implicats en l'ús i repartiment d'aquest recurs que reflecteixen tendències diferents a les identificades fins ara.

La Llei d'Aigües ordena la preferència en l'ús de l'aigua, i és prioritari l'abastament de la població (ús de boca), incloent-hi les indústries de baix consum connectades a la xarxa, en segon lloc els usos agrícoles i, per últim, els usos industrial i d'oci. Totes les dades comentades fan referència, directament o indirectament, a l'ús prioritari de boca. No existeixen dades oficials desglossades sobre el pes dels diferents usos de l'aigua a l'àrea de

la Selva que correspon a la conca de la Tordera. Tot i això, però, no podem oblidar la incidència específica dels sectors agrícola, industrial i d'extracció d'aigua per part de les embotelladores al sector de muntanya. En els tres casos el comportament és clarament diferenciat a la tendència de concentració al litoral que s'havia identificat fins ara.

L'estudi de l'ús agrícola se centra, bàsicament, en el nombre d'hectàrees de regadiu que depenen de la conca torderenca, 1.521 respecte les 2.772 hectàrees que totalitza la comarca (segons el cens agrari de 1999). En aquest cas, la distribució és molt més equilibrada entre les dues subconques de la Selva (55% de la Tordera per 45% del Ter). D'altra banda, les concentracions litorals són reemplaçades pels resultats del sector central de la conca torderenca (66% de les ha de regadiu) a causa del pes específic d'alguns municipis com Caldes de Malavella, Sant Feliu de Buixalleu o Santa Coloma de Farners. La presència de l'agricultura de regadiu al sector muntanyenc és molt menor (23% del total d'hectàrees) i quasi testimonial al sector litoral (11%). Aquestes dades, però, podrien comportar algunes distorsions si no es tenen en compte els tipus de regadiu, ja que el nivell de demanda d'aigua varia molt segons el tipus d'explotació. Així doncs, el sector litoral (bàsicament Blanes), que en principi té poca rellevància, obté una altíssima productivitat agrícola gràcies a l'especialització en el correu d'horta, gran consumidor d'aigua sobretot en èpoques estivals, en què coincideix la màxima producció anual amb els dèficits hídrics més importants.

Pel que fa a la demanda d'aigua per part del sector industrial és sovint considerada, a nivell oficial, la menor de les tres comentades fins ara. La comarca de la Selva té diversos nuclis industrials que es concentren bàsicament en el sector central de la conca de la Tordera. D'entre tots destaquen els nuclis d'Hostalric i Fogars de la Selva, el de Maçanet de la Selva, el de Santa Coloma de Farners, el de Sils i el de Caldes de Malavella. Igualment com en els conreus, les necessitats hídriques de la indústria varien força segons el tipus d'activitat; destaca el ram tèxtil, que arriba a doblar les demandes d'aigua de la resta d'activitats industrials.

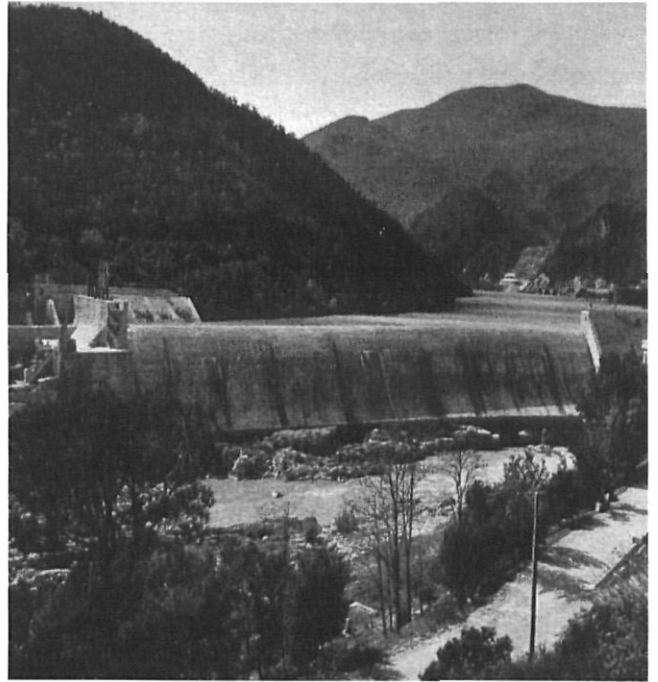
El desenvolupament de la indústria a la resta de sectors de la Selva torderenca és quasi testimonial, tot i que a l'àrea litoral existeix una especificitat força destacable a Blanes. Aquest muni-

cipi és un dels que estan patint un creixement més important a tots nivells, també en el seu polígon industrial. Una de les seves empreses més antigues, l'actual Nylstar i anteriorment coneguda per SAFA, és la que ha destacat durant molts anys per les seves necessitats d'aigua per als processos productius tèxtils.

En condicions normals, l'estudi de l'ús de boca, l'agrícola i l'industrial pel que fa al recurs hídic comporta la pràctica totalitat de la demanda d'aigua, però en el cas concret de la Selva torderenca cal destacar el pes específic de les embotelladores del curs alt de la Tordera. El massís del Montseny-Guilleries és el principal nucli, a nivell estatal, d'empreses comercialitzadores d'aigua mineral. Marques tan conegudes com Font Vella, Font d'Or, Aigua del Montseny, Aquarel, Aigua de Viladrau, etc... tenen la majoria dels seus pous d'extracció als municipis del sector de muntanya de la comarca de la Selva. Segons l'Agència Catalana de l'Aigua, el volum d'extraccions total a la conca de la Tordera ascendeix a 2 hectòmetres cúbics anuals, tot aprofitant el comportament privilegiat pluviomètric d'aquesta àrea. A l'hora de cercar dades més concretes sobre els volums individuals de cada empresa, així com el nombre de pous, la durada de les concessions o els requisits per a l'obtenció de noves llicències d'extracció es topa amb la impossibilitat d'obtenir xifres concretes.

La resta de la conca de la Tordera

Tal i com s'ha esmentat anteriorment, aquests disset municipis de la Selva sota l'àrea d'influència de la Tordera només són una part de tota la conca, fet especialment rellevant si tenim en compte que l'aigua és un recurs limitat que han de compartir amb part del Vallès Oriental (Campins, Fogars de Montclús, Gualba, Llinars del Vallès, Montseny, Sant Celoni, Sant Esteve de Palautordera, Sant Pere de Vilamajor, Santa Maria de Palautordera, Vallgorguina i Vialba Sasserra) i l'Alt Maresme (Malgrat de Mar, Palafolls i Tordera i, mitjançant canalitzacions, Pineda de Mar, Santa Susanna, Calella, Sant Pol de Mar, Canet de Mar, Arenys de Mar, Arenys de Munt, Sant Iscle de Vallalta i Sant Cebrià de Vallalta). En ambdós casos són comarques altament poblades -l'Alt Maresme sol, per exemple, concentrava més de 100.000 habitants el 2001-, mentre que el cas del Vallès Oriental és menor (34.400 empadronats). Així

Presa del Pastoral.

doncs, si afegim a aquestes xifres les de la conca torderenca de la Selva s'obté prop de 250.000 habitants que depenen directament i constantment d'aquest recurs al conjunt de la conca.

A aquestes dades demogràfiques força espectaculars cal combinar-hi alguns aspectes que compliquen encara més la situació de la conca de la Tordera en general. Si en el cas de la Selva hi ha 300.000 persones els moments de major densitat de població, coincidint amb les vacances estivals, l'àrea de l'Alt Maresme aporta 250.000 persones més a aquest càlcul global. Municipis com Malgrat, Santa Susanna, Pineda o Calella tenen grans equipaments turístics que, combinats amb el fet que tota la subcomarca és una àrea de gran densitat de segones residències, es tradueix en concentracions altíssimes a l'estiu. D'altra banda, la productivitat de l'agricultura a la baixa conca de la Tordera i, més concretament a l'Alt Maresme, l'ha situat com un dels nuclis més importants de tot Catalunya. L'especialització en hortalisses ha possibilitat que aquest sector tingui, encara avui, un pes econòmic força destacat a l'àrea, a la vegada que ha estat el primer damnificat per l'escassetat i la salinització progressiva de l'aquífer.

Pel que fa al sector industrial, hi ha concentracions d'indústries químiques –grans consumidores d'aigua– als municipis de Palafròls i Malgrat de Mar que, combinades amb el paper de primer consumidor industrial de Fibracolor a Tordera, agreuja sensiblement la situació a la zona de la conca baixa. L'àrea del Vallès Oriental destaca, igualment, pels usos industrials i d'extracció d'aigua. El polígon de Sant Celoni, on sovint s'han localitzat problemes d'abocaments incontrolats a la Tordera, i algunes empreses embotelladores també tenen un paper gens menyspreable dins la demanda d'aigua. És, doncs, força evident, que sense un estudi holístic de tota la conca no és possible entendre el funcionament de l'aigua com a recurs a l'àrea de la Tordera que pertany administrativament a la Selva.

Consideracions finals

A partir d'allò que s'ha analitzat fins al moment, es constata que la comarca de la Selva ha exercit i exerceix una intensa explotació dels recursos hídrics que flueixen pels seus dominis, ja siguin del Ter o de la Tordera, no tan sols pels que s'adrecen a la comarca, sinó pels que s'obtenen per abastar els més diversos usos a escala regional, incloent part de l'àrea metropolitana de Barcelona. No obstant això, el creixement econòmic de la societat topa sovint amb la limitació dels béns dels quals es disposa. Per al cas de la conca de la Tordera, el fet que sigui una unitat independent quant als recursos hídrics que proporciona, combinat amb el creixement expansiu a tots nivells de les àrees i sectors que en depenen, ha provocat una sèrie de conflictes al voltant de l'aigua que tenen el màxim exponent al sector litoral. És en aquesta zona, coincidint amb una alta densitat demogràfica, l'especulació urbanística i turística i els interessos industrials i agrícoles, on s'han gestat, en els últims anys, una sèrie de repercussions socials considerables. Els episodis de mala qualitat de l'aigua han anat incrementant-se progressivament, coincidint amb les èpoques estivals més desfavorables i una davallada de precipitacions el darrer quinquenni.

La mobilització social al voltant d'aquesta problemàtica ha generat àmplies coalicions entre molts dels consumidors (petits usuaris, pagesos, col·lectius ecologistes, etc...) que es plantegen si aquest model de creixement és o no sostenible. Ha estat neces-

sari un esforç d'inversió econòmica en infraestructures de potabilització i depuració a tota la conca per optimitzar, en major grau, aquest preuat recurs. L'últim exemple que il·lustra aquesta situació és l'entrada en funcionament de la dessalinitzadora de la baixa Tordera (ubicada al municipi de Blanes), la primera de tot Catalunya. Aquesta obra, valorada en prop de 60 milions d'euros, permetrà fer cap als problemes urgents de tot el sector litoral (tant de la Selva com de l'Alt Maresme), però propicia, a l'hora, una sèrie d'interrogants no resoltos: per què es construeix una infraestructura que sobrepassa en 12 hm³ anuals els dèficits hídrics que han justificat la seva construcció?, a què va destinat aquest excedent?, què passarà d'aquí a 10 anys, quan els 20 hm³ que es preveu que subministrin anualment siguin insuficients davant l'actual ritme de creixement?, caldrà construir una nova dessalinitzadora? És molt possible que aquesta solució puntual sigui insuficient si no es combina amb una sèrie de polítiques d'estalvi, de reutilització de les aigües depurades, d'optimització en els processos productius de tots els sectors afectats i, en general, un canvi en el concepte de l'aigua com a recurs il·limitat. En cas contrari correm el perill d'anar col·locant pedaços, d'altra banda molt cars, que l'únic que aconseguiran serà allargar el problema indefinidament.

Francesc Alemany i Martínez i David Pavón i Gamero
són geògrafs i professors a la Universitat de Girona

Bibliografia bàsica consultada:

- DALMAU, Antoni, «Les aigües del Pasteral viatgen a la costa», a *Biblioteca bàsica de les comarques gironines, vol. 2 (Les infraestructures)*, Dalmau i Riera (coords.), Hermes Comunicacions, SA i El Punt, Girona, 2000.
- GUTIÉRREZ, Cèsar, *La Tordera: perspectiva geograhicohistòrica d'un riu*, Ajuntament de Sant Celoni, Sant Celoni (Barcelona), 1999.
- LATORRE, Xavier, *Història de l'aigua a Catalunya*, L'Abecedari, Premià de Mar (Barcelona), 1995.
- RAMS, E. i TARRÉS, J., *Les Guillerries*, *Quaderns de la Revista de Girona*, núm. 91, Diputació de Girona i Caixa de Girona, Girona, 2001.
- REBOLLO, Arturo, *La presa bóveda de Susqueda*, Instituto Eduardo Torroja, Madrid, 1972.
- VEHÍ, M, BRUSI, D., PALLÍ, L. i ROQUÉ, C., *Hidrografia*, Cartografia temàtica de les terres gironines, núm. 9, E/1:213.000, Universitat de Girona i Diputació de Girona, Girona, 1996.
- Pàgines web de l'Institut d'Estadística de Catalunya i de l'Agència Catalana de l'Aigua.